

Mark Hłasko

Bekeerd in Jaffa

Uit het Pools vertaald door Karol Lesman

Alles was goed gekomen, als Robert niet... We hadden in Tel Aviv wat geld versierd en nu waren we met een nieuwe hond onderweg naar Tiberias. In de bus sliep inmiddels iedereen en ik zat naar de hond te kijken.

‘We zullen hem wat extra eten moeten geven’, zei ik.

‘Klopt’, zei Robert. ‘Die hond ziet er niet uit.’

‘Daar hebben we minstens twee weken voor nodig. In Tiberias is het leven duurder dan in Tel Aviv.’

‘Het ergste is dat we in het hotel niet mogen koken’, zei Robert. ‘We zouden hem pap kunnen voeren. Van pap kom je het snelst aan.’

‘Als je er vlees door doet.’

‘Ik weet het niet, hoor. Die hond lijkt me een slim beest. Misschien vreet hij alleen het vlees eruit en laat hij de pap staan. Ik weet uiteindelijk niets van hem.’

‘Je weet wat er met hem gaat gebeuren’, zei ik. ‘Dat is al iets.’

‘Met ieder van ons gaat ooit hetzelfde gebeuren. Dat zegt niks. Maar je kunt het ook anders bekijken, als jij straks niet meer te vreten hebt, ga jij dan eke hap met hem delen?’

Ik gaf hem geen antwoord. Ik keek naar het meisje dat naast ons zat; naar haar rechte neus en krullen.

‘Ga jij naar Tiberias?’ vroeg ik.

‘Ja.’

‘En hoelang ben je van plan daar te blijven?’

‘Dat hangt er vanaf.’

‘Van het weer?’

‘Nee. Van degene die voor mij gaat betalen. En jij?’

‘Hangt er vanaf’, zei ik.

‘Van het weer?’

‘Van degene die voor ons gaat betalen.’

‘En voor de hond?’

‘Zonder hond kunnen wij niet werken.’

Ze draaide zich naar me om en ik zag het kleine litteken bij haar neuswortel. Maar dat maakte haar gezicht er niet lelijker op en ik bedacht dat als haar gezicht over een maand die bruine kleur zal verliezen, er van dat kleine litteken niets meer te zien zal zijn.

‘Dus jij bent diegene die honden dood?’ vroeg ze.

‘Ik maak liever mensen dood.’

‘Dat zeg je alleen maar.’

‘In ieder geval denk ik dat. Dat zegt ook iets. Heb jij nooit zin gehad om degenen te doden die voor jou betalen?’

‘Heb ik nooit aan gedacht.’

‘Doe dat dan ook maar niet. Denk maar dat je geen zin hebt om ze te doden. Dat is beter zo.’

‘Hoeveel honden heb je al gedood?’

‘Ik dood steeds dezelfde. Elke keer is het alsof ik op dezelfde hond schiet. Nu eens is het een bulldog dan weer een herdershond. Maar ik denk steeds dat het dezelfde hond is. En dat is het ergste.’

Ze pakte haar tas en haalde er een fles Stock Cognac uit. Ze schonk er wat van in een aluminium beker; in deze bus zat iedereen met zijn tanden te klepperen, maar haar hand trilde niet eens.

‘Neem een slok’, zei ze.

‘Nee’, zei Robert. ‘Hij mag niet drinken.’

‘Waarom niet?’

‘Van alcohol krijgt hij een opgezet gezicht. En dan gaat hij steeds meer op een brave Hendrik lijken. Hij moet een gerimpeld gezicht hebben. Jezus, biedt hem geen drank aan. Je gaat ons onze broodwinning toch niet afnemen. Het leed dat hij heeft geleden heeft zijn gezicht getekend, dat jij dat niet begrijpt.’

‘En wat heeft hij zoal geleden?’ vroeg ze.

‘Dat is een van die dingen die we van tevoren niet weten,’ zei Robert. ‘Dat hangt af van de plek en van zijn verloofde. Als haar man haar in de steek heeft gelaten en er zelf met de poen en een jonger meisje vandoor is gegaan, dan lijdt hij omdat zijn meisje met een iemand is weggelopen die rijker was en van wie ze niet hield. Dan maak je van twee zaken één. Dan laten we die vrouw een foto zien en dan gaat alles verder vanzelf.’

‘Een foto van zijn meisje?’

‘Nee. Een foto van de kerel met wie ze ervandoor is gegaan. Dat geeft meer diepgang. Iedereen kan wel een foto bij zich hebben van het meisje dat hem in de steek heeft gelaten. Maar erg origineel is dat niet. Wij laten de foto van degene zien met wie dat meisje ervandoor is gegaan. We hebben een hele serie foto’s van kerels die aan kinderverlamming en kanker lijden of die een alcoholist als vader hebben. Want dat is iets waar hij met zijn verstand niet bij kan. Dus daarom draagt hij die foto bij zich. En dan kijkt zij naar de foto van die kreupele en vervolgens naar zijn gezicht en dan heb je een situatie. Snap je? Hij lijdt en tegelijk blijft hij zich maar verbazen. Dat de vrouw met wie hij de lente van zijn leven heeft doorgebracht er juist met zo’n kerel vandoor is gegaan.’ Hier stopte hij even en toen zei hij: ‘De enige en onvergelijkelijke. Snap je?’

‘Ja.’

‘Of we gooien het over een andere boeg, mocht die ander door niemand in de steek zijn gelaten, wat God verhoede. Dan geven we haar de foto van het meisje. Hij heeft tot die dag aan het meisje moeten denken dat bij een auto-ongeluk is om het leven is gekomen en voor hem is er niets zo heilig als deze foto. En nu hebt hij deze vrouw leren kennen en geeft hij haar datgene wat hem het heiligst is. Dat is natuurlijk nog niet alles, maar het is een begin.’

‘Hebben jullie die foto’s bij je?’

‘Van die vrouw of van degene die er met de poen vandoor is?’

‘Van die vrouw.’

Robert pakte zijn portefeuille en haalde er een foto uit. Hij gaf hem aan haar, ze keek ernaar en gaf hem toen weer terug.

‘De foto is te weinig versleten’, zei ze.

‘Hoezo?’ vroeg ik.

‘Het moet een totaal versleten foto zijn’, antwoordde ze. ‘Je draagt hem toch al die jaren bij je in je portefeuille of in je zak, en het is heet geweest, en vochtig. Die foto ziet eruit alsof je hem zojuist bij de fotograaf hebt laten maken. Jullie moeten hem wat meer laten slijten.’

‘Vertel mij wat’, zei Robert. ‘Wat je hebt gezien is het origineel.’

‘Je hoefde hem niet eens te laten zien’, zei ze. ‘Het was voldoende geweest als je had gezegd dat Eva, die prostituee uit Jeruzalem, zich voor jullie heeft laten fotograferen.’

‘Hou dat wel voor je’, zei Robert. ‘Dat meisje is jaren geleden bij een auto-ongeluk om het leven gekomen. Je ziet toch dat hij al een beetje grijs wordt.’ Hij draaide zich naar mij om: ‘Dit is niks. Iemand die Eva kent kan ons erbij lappen, als die vrouw het in haar hoofd haalt die foto op haar nachtkastje te zetten.’

‘Er kan jullie niets gebeuren’, zei ze.

‘Je kunt maar beter oppassen.’

‘Eva heeft zelfmoord gepleegd’, zei ze. ‘Wisten jullie dat niet?’

‘Nee’, zei Robert. ‘Godzijdank. Op die manier hoeven we geen extra geld uit te geven voor een nieuwe foto. Als iemand er iets van zegt, zeggen we gewoon dat het een toevallige gelijkenis is. En je kunt er zelfs even bij glimlachen en zeggen dat ze op een prostituee lijkt. Maar die vrouw van jou moet weten dat jij jezelf wilt kwellen. Je bent een beetje een masochist, maar veel mensen die veel in hun leven hebben geleden worden masochist.’ Hier onderbrak hij zichzelf en even later zei hij: ‘Trouwens, nee. Het was dom wat ik daarnet zei. Het is juist andersom. Laat de zuivere pijn nog maar eens op jouw gezicht te zien zijn. Dat spreekt in jouw voordeel. Snap je? De zelfmoord van een miserabele prostituee herinnerde je aan de dood van een geliefde. Snap je? Die nieuwe kijkt je aan en jij bent niet in staat weerstand te bieden aan de respons van je hart, ook al weet je dat die nieuwe dat niet fijn zal vinden. Jouw zuivere gevoelens zijn sterker dan eventueel voordeel of desnoods rottigheid. En daarna is plotseling alles weer goed tussen jullie.’

Het meisje boog zich naar mij toe en ik voelde haar hete adem en zij ging met haar hand over mijn slaap.

‘Inderdaad,’ zei ze, ‘je wordt al een beetje grijs. Over twee jaar ben je helemaal grijs.’ Ik ging wat dichterbij haar toe zitten, maar ze schoof van mij vandaan.

‘Heb je niet met hen te doen?’ vroeg ze.

‘Jullie zijn allemaal klanten’, zei ik. ‘Nietwaar, Robert?’

‘Dat zegt hij alleen maar’, zei Robert. ‘Type ruwe bolster, blanke pit. Hij heeft een moeilijk leven gehad. Hij gaat voortdurend in de verdediging. Hij is bang van mensen en slaat voor hen op de vlucht. Sommigen van hen die bang zijn verlangen naar macht en anderen slaan op de vlucht. Hij behoort tot degenen die op de vlucht slaan.’

‘Jullie zijn allemaal klanten’, zei ik. ‘Of je me nu gelooft of niet. Jullie zijn klanten. Maar uiteindelijk blijf ik alleen en berooid achter. En nu wil ik slapen.’

Maar ik kon niet slapen. Misschien kwam dat omdat de buschauffeur reed of hij betaald werd voor het kleppen van onze tanden; of misschien hinderde mij simpelweg het besef dat dat meisje naast me zich zo nu en dan moest afwenden als we langs een verlicht kruispunt kwamen en ik dan haar profiel zag: rechte neus, krachtige hals en licht krullende haren. Ik weet niet waarom, maar ik kon niet naar haar kijken. Twee stoelen verderop zat een mooi blond meisje, maar zij liet mij volledig koud. Zij was te jong om klant te worden. Ze had nog zo’n tien jaar te gaan, misschien zelfs wel vijftien, ofschoon in dit klimaat vrouwen sneller oud worden en zij zag eruit als iemand die hier was geboren en ze had vast niets te maken. En ik kreeg zelfs een beetje met haar te doen.

Ik draaide me om naar die met de zwarte haren en de krachtige hals en stootte tegen haar schouder.

‘Geef me toch maar wat van die cognac’, zei ik. ‘Ik kan niet slapen.’

‘Ik smeeek je, niet drinken’, zei Robert. ‘Je weet toch dat je daar een opgezet gezicht van krijgt.’

‘Ik neem wel een Diamox’, zei ik.

‘Wat is dat, Diamox?’ vroeg het meisje met het zwarte haar.

‘Een middel voor dehydratie van het organisme’, legde Robert uit. ‘Als hij te veel drinkt, zet zijn gezicht op en dan geef ik hem de volgende dag twee pilletjes Diamox en dan heeft hij weer een net zo’n getekend gezicht als Bogey.’